

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Горго І.О.

*асистент відділу продажу України, Молдови,
країн Кавказу, BASF Україна*

СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Управління ризиком в системі ринкових відносин є об'єктивно необхідною категорією, адже діяльність кожного підприємства завжди містить елемент невизначеності та пов'язана з ризиком й можливими втратами, особливо це стосується аграрної сфери. Світовий досвід переконливо доводить, що стабільність розвитку та підвищення ефективності управління неможливі без активного використання системи управління ризиками як складової частини системи управління підприємством.

Так як спочатку теорія ризику була розроблена європейськими та американськими економістами, то і заходи з управління ризиками вперше застосували в західних країнах. Досить ґрунтовно аналіз теоретико-методологічних досліджень зарубіжних наукових шкіл ризик-менеджменту (американської, англійської, німецької, швейцарської, австралійської та японської) наведено у праці [1, с. 165-169]. Проаналізувавши практичний досвід управління ризиками підприємств накопичений в США, Канаді та країнах Західної Європи, ми отримали такі результати.

Найбільший досвід управління аграрними ризиками накопичений в США. У 1948 р. був прийнятий закон «Про товарно-кредитні корпорації», що діє й донині. Найважливішою формою роботи товарно-кредитних корпорацій є програми кредитування під заставу товарів. Вони дозволяють виробникам отримувати короткостроковий кредит під майбутній урожай, оцінений за державними заставними цінами, який і виступає в якості застави при наданні цього кредиту.

У 1991 році була введена програма «Особистий стабілізаційний фонд доходів» для досягнення довгострокової стабільності доходів виробника на індивідуальному базисі. За програмою, виробникам дається можливість щорічного внесення грошової депозиту на їх рахунок в особистий стабілізаційний фонд доходів, в наповненні якого в рівних частках бере участь і держава. Виробник може користуватися засобами, накопиченими на його рахунку в роки, коли його доходи падають нижче встановленого рівня.

З 1998 року діє «Програма допомоги в разі стихійних лих», яка покликана надавати допомогу виробникам у разі катастрофічного падіння доходів в результаті дії факторів ризику поза контролем виробника (природно-кліматичний, катастрофічний ризику), що не покриваються попередніми програмами і ставлять під загрозу саме існування виробника.

Що стосується класичного для ринкової економіки цінового ризику, то основні методи його страхування, придумані ще в ХХ столітті, добре налагоджені, і протягом багатьох десятиліть активно використовуються аграрними товаровиробниками. Хеджування (тобто страхування за допомогою ф'ючерсних контрактів) активно застосовується як спосіб захисту від цінового ризику ще з 1950-60-х років [2, с. 262-263].

В даний час в аграрній сфері США застосовуються такі методи управління ціновим ризиком:

- введення стабілізаційних програм і фондів;
- розробка маркетингових стратегій, що визначають терміни продажів і закупівель;
- застосування довгострокових контрактів з фіксованими цінами;
- використання форвардних контрактів;
- хеджування за допомогою біржових ф'ючерсів і опціонів;
- проведення операцій «swar», а також використання кредитів і облігацій, «прив'язаних» до цін на сировину.

У Канаді в рамках стратегії по управлінню ризиками пропонуються дві основні програми:

- 1) канадська програма стабілізації доходів виробників, яка включає заходи щодо стабілізації доходу виробників і надання катастрофічної

допомоги в рамках єдиної довгострокової системи заходів підтримки аграрного сектора;

2) страхування виробництва, яка пропонує цілий набір інструментів, які виходять за рамки традиційних програм страхування сільськогосподарських культур [3, с. 54-55].

Ще одним інструментом управління ризиками в Канаді є страхування аграрної продукції, що передбачає добровільну участь виробників. Страхування культур дозволяє стабілізувати доходи виробників за допомогою мінімізації економічного впливу втрат врожаю, які можуть бути викликані несприятливими погодними умовами та іншими ризиками.

Програма забезпечує страховий захист від ризиків більшості видів аграрної продукції в усіх провінціях (90% культур в Канаді можуть бути застраховані за допомогою субсидованої програми). Від 65% до 70% посівних площ страхуються щорічно. Середній рівень страхового покриття по продуктам в Канаді – 74%.

На додаток до цих програм уряд Канади пропонує фермерам набір програм авансових платежів, як інструментів для управління ризиками. Основні дві програми:

– програма авансових платежів, що надає виробникам фінансові ресурси, що дозволяє довше зберігати продукцію і продавати її в періоди підвищення цін протягом року для отримання максимального прибутку;

– програма весняних авансових платежів, яка дозволяє виробникам своєчасно і в повному необхідному обсязі закупити необхідні ресурси для посіву культур навесні [3, с. 55-57]

У країнах Європейського Союзу основним елементом управління ризиками в аграрній сфері є страхування. Головною відмінністю різних підходів до страхування в сільському господарстві є ступінь участі держави в даному процесі.

У Греції система страхування переважно державна. Держава через свою державну страхову компанію збирає страхові внески, адмініструє функціонування програми і гарантує покриття збитків. У сільському господарстві Італії, Франції, Австрії та Німеччини переважає переважно приватне страхування ризиків, при цьому в кожній країні є своя система надання субсидій страхових премій.

Більш докладно зупинимося на досвіді Іспанії, де система аграрного страхування отримала найбільш ефективний розвиток. Між 1920 і 1970 роками були апробовані різні системи страхування, що розрізняються ступенем участі в них держави. Існуюча система страхування, яка діє з 1978 року, побудована на базі цього досвіду. В Іспанії пропонується три різних типи страхових полісів:

- перший тип покриває тільки один тип ризику (exceptional);
- другий тип покриває безліч ризиків (multiple);
- третій тип забезпечує покриття всіх ризиків поза контролем виробника (all-risk).

Більшість придбаних в даний час полісів відносяться до типу множинного ризику. Поліси можуть купуватися як кожним виробником індивідуально, так і групами – кооперативами фермерів, професійними організаціями та ін. У 2006 році іспанські фермери могли обирати між 58 різними програмами страхування.

Крім аграрних виробників учасниками системи аграрного страхування є:

- державне утворення, що є підрозділом Міністерства сільського господарства, рибного господарства і продовольства. До його завдань належить розробка річних планів аграрного страхування, порядку субсидування страхових премій і контролю за застосуванням страхових програм;

- страховий пул, що складається з 60 приватних страхових компаній, що беруть участь в системі на базі співстрахування. Він здійснює поточний менеджмент системи страхування, тобто збирає і фіксує страхові премії, регулює збитки, виплачує відшкодування, здійснює контроль за діяльністю страхувальників та ін.

- приватне підприємство, що володіє власними активами та працює на ринку як перестраховальник [4, с. 54-55].

Основною особливістю іспанської системи аграрного страхування є застосування підходу співпраці всіх учасників системи, які беруть активну участь у виробленні стратегічних рішень у сфері управління ризиками аграрних підприємств. Система влаштовує всіх завдяки стабільності, яка забезпечується підтримкою держави.

Спираючись на результати аналізу світового досвіду в управлінні ризиками аграрних підприємств, враховуючи особливості, історично характерні для нашої країни, в Україні вкрай необхідні вітчизняні наукові розробки щодо формування дієвої системи управління ризиком на підприємствах, особливо аграрної сфери.

Список використаних джерел:

1. Посохов І.М. Аналіз досліджень зарубіжних наукових шкіл ризик-менеджменту. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2013. № 4. С. 164-172.
2. Моисеева А.В. Обзор международных и национальных стандартов в области управления рисками. Молодой учёный. 2017. № 10 (144). С. 261-264.
3. Фостер Д. Канада: обзор программ по управлению рисками в сельском хозяйстве. Агрострахование и кредитование. 2008. № 2. С. 54-57.
4. Санникова М. Разработка и сравнительный анализ индексных схем страхования урожая. АПК: экономика, управление. 2007. № 9. С. 52-55.

Жужев Д.О.

студент;

Судеркін А.М.

кандидат економічних наук, доцент,

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В ПЛОЩИНІ УПРАВЛІННЯ П=АСОРТИМЕНТОМ ПРОДУКЦІЇ

Для розробки деталізованої і ефективної бізнес-моделі управління ефективністю підприємства необхідно знання про стратегічно важливі товари, що виводяться на зайнятий сегмент ринку, причому не тільки в об'ємних виразах, але і в параметрах, що характеризують стабільність збуту або споживання.